

Jagt med stående fuglehund har mange facetter. Det er ikke altid så let, men det sværeste er ofte det bedste. En af de sværeste og mest krævende jagtformer med stående hund er rypejagten. Det store vilde fjeld med de uendelige vidder. Ryper rigtige vilde fugle som letter fra de lave birke-krat og kaster sig bort over fjeldsiderne efter den skrattende stegg. Smukt høstvejr, barskt vejr med sne og slud, kulde, varme alle ingredienserne er der. Knokle op ad fjeldsiden med rygsækken for at komme til terrænerne, og når man så kommer op, kan man stå der med hatten i hånden og fælde en tåre over det uendeligt smukke syn som breder sig foran en. Her kommer settere og pointere til deres ret. Her kan de vise det de egentlig blev frembragt til nemlig at jage ryper i højfjeldet. Vi må ikke glemme at vi kalder dem de engelske racer. Pointeren kommer godt nok fra Spanien, men det var englænderne der skabte de moderne settere og pointere til jagt på grouse i det

skotske højland og ikke til noget som helst andet. På fjeldet kommer hundene virkelig til fuld udfoldelse. Her kan man opleve det sublime og enestående når kombinationen af tæmmed vildt og intens træning slippes i fjeldet. Kære norske venner. Jeg er jer evigt taknemmelig for de gange jeg har fået lov til jage i jeres smukke land eller dømme jeres hunde på Norges tag, Dovre, som er og bliver den nordiske fuglehundesports Mekka.

Det var fantastisk. Det var rigtig vild natur. På vejen op havde vi passeret bæverdæmninger og store myr. I skovkanten ved en af myrene var der friske efterladenskaber efter bjørn. Den havde været der om natten. I den fugtige jordbund så vi også spor af ulv. Det var næsten ikke til at fatte at man kun få timers kørsel fra færgenhavn kunne være i rigtig vildmark. Da skoven blev tyndere slap vi hundene. De arbejdede energisk.

Hvis man er bidt af jagt med stående hund, så må man mindst én gang i sit liv opleve høstfjeldet og ryperne.

I rypernes rige

For det meste kunne vi ikke se dem, men de kontaktede hele tiden og skulle en af dem endelig blive borte, var det med at huske i hvilken retning vi havde set den forsvinde. Vi vendte os om og så ud over skoven. Den var klædt i de smukke høstfarver og hvis solen ville komme frem, ville den åbenbare os et farveskue af helt enestående art. På den modsatte fjeldside fik vi et stykke oppe øje på et bjørnehvi. Det ville selvfølgelig være en oplevelse at støde på bamsen, men den hørte ikke rigtig sammen med rypejagt.

Den ene af gordon setterne havde været borte i nogen tid. I hvilken retning skulle vi lede. Vi spredte os lidt i den åbne skov, og pludselig fik jeg øje på det røde dækken, hunden havde på, bag et par store klippeblokke i noget der kan minde om en gryde midt i skoven.

Det tog lang tid at komme uden om alle forhindringerne og op til hunden, men endelig. "Ja," lød det fra min norske ven, og hunden røg frem med det resultat at otte ryper flaksede op af underskoven og kastede sig i alle retninger. Nordmænd skyder godt og sikkert under disse forhold. Jeg var ikke vant så vanskelige skudforhold bortset fra sneppejagten hvor det normalt heller ikke bliver til så mange fugle. Jeg skød første skud forbi, men var mere heldig med det andet. En rype pakkede sammen og blev hurtigt sammen med de to andre hentet af hundene. Jeg stod med min første rype i hånden og kunne ikke finde på ord. Jeg hængte den på rygsækken som bevis på at jeg også var rypejæger.

Vi fortsatte op og var snart over trægrænsen. Så langt øjet rakte bredte fjeldmarkerne sig. Vi så over til Sverige, som nu ikke så anderledes ud, men vi vidste at grænsen gik derovre et eller andet sted. Vi så endeløse rækker af runde fjeldkamme som flere steder adskiltes af smukke søer der lå der blot for at landskabet skulle have noget at spejle sig i.

Vi fulgte hundene ind over fjeldet. De jagtede og jagtede. Fandt vinden, lagde sig på den og lod alle færtindtrykkene passere gennem næsen, men her var ingen ryper. Vi fandt læ ved et lille birkekrat, samlede grene og tændte bål. Hundene rullede sig sammen, som vi kender det fra slædehunde, og faldt øjeblikkeligt i søvn. Fra en lille bæk i nærheden hentede vi vand i kedlen. Røgen drev over fjeldet, pølsen spruttede på den lille pande, og kaffen kogte på ægte cowboymaner. Der er stemning over lunch i fjeldet.

Vil valgte at gå ned i skoven igen. Bjørn mente at ryperne, vi havde skudt til på vejen op, var tegn på forandring i vejret og at fuglene af den grund havde søgt ly i den åbne skov. Hvor åben fjeldskoven end er, giver den trods alt betydelig mere beskyttelse mod slud og sne end det åbne fjeld.

Pludselig fik vi øje på et af de røde dækkener mellem et par træer. Stand. Vi nærmede os, men så udløste hunden for at søge længere ned af fjeldet hvor den atter tog stand. Vi prøvede igen, men det samme gentog sig. "Tiur," sagde Bjørn hvilket jeg senere fandt ud af betød tjur hane. Hønen hedder en røy. Nu startede der en halv times hidsig jagt gennem fjeldskoven. Snart op, snart ned. Stand, fodfølgning og så løste hunden alligevel ud. Her skal man have konditionen i orden. Foderroer i Vestjylland kan være barske at komme igennem når hunden arbejder med en løbende fasankok, men det er intet at regne mod dette. Og så fik vi ikke en gang noget ud af vore anstrengelser. Bedst som vi troede, at nu var den ved at være kørt træt, hørte vi at den tager til vingerne inde mellem træerne. Måske var hunden kommet for tæt på.

Vi måtte puste lidt oven på den spændende men anstrengende oplevelse før vi igen bevægede os nedad. Vi fik et par ryper mere. Vi så en urkok, og vi skød forbi til en røy. Da det skum-

rede gik vi igen over bæverdæmningen og vel nede ved hytten kunne vi få det sidste indtryk af fjeldet i silhuet. De helt mørke konturer af fjeldet og de sorte træer stod med himlen som lysegul baggrund og spejlede sig i den fuldstændig blanke sø foran hytten. Der var ikke en krusning på overfladen. Det var som slutscenen i en film hvor alt gik op i en højere enhed, og hvor biografgængererne efterlades med en indre følelse af at det endte som det skulle.

Vel kan vejret drille når man skal på jagt, men på høstfjeldet er det somme tider de helt store kon-traster. Det kan svinge fra smukt efterårsvejr til barsk vinter, Det oplevede jeg et par år senere på egen krop.

Det var faktisk koldt da vi tørnede ud om morgenen. Bjørn forkyndte at vi fik sne. Men hvad skulle vi med sne når vi havde kørt den lange vej for at opleve fjeldet på senhøsten og skyde dalryper for stående hund på et af Bjørns bedste terræner.

Vi var ankommet til Rjukan aftenen i forvejen ved 23 tiden og var efter en god times hidsig kørsel ad efter danske forhold umulige veje endt 40 km inde på fjeldet. Til alt held var der kun den ene vej. Ellers var vi kørt forkert, for det var umuligt at følge Bjørns halsbrækkende kørsel, og så påstod han endda at han over flere kilometer var blevet sinket af en elgko.

Et solidt morgenmåltid, et par klapsammen i rygsækken, tøj på og så ud. Foruden Bjørn var der Kri-stian, en kendt nordjysk hundesportsmand som havde rykket et halvt år ud af sin kalender og levede her i fjeldet for skiftevis at gå på jagt og deltage i højfjeldsprøver med sine gordon settere. Han skulle levere hunde den første dag. Den egentlige lavlandstrop udgjordes af Thomas og undertegnede. Lokaliteten var Mårfsjell hvor Bjørn har et af sine rypeterræner på flere tusinde hektar.

Vi begyndte opstigningen af den første fjeldside. Snart var vi oppe i det de første lave birkekrat. "Det er nok det bedste rypested på dette fjeld," forkyndte Bjørn, og understregede det ved at fortælle at i begyndelsen af jagttiden havde hans søn skudt over 40 her på en uge.

Hundene søgte. De slog langt ud til siderne. De gik over den første fjeldkam, og de kom tilbage igen. Stadig ingen ryper. Men nu kom der sne. Vi var kun kommet halvvejs op til den første kam. Det piskede i ansigtet på grund af den kraftige blæst. På ganske kort tid var fjeldet klædt i hvidt, og jagten var set med danske øjne pludselig blevet til vinterjagt. Jeg priste mig lykkelig for mit skiundertøj som jeg havde inderst på kroppen.

Vi spurgte, om det mon ikke holdt op igen, men Bjørn mente det ville fortsætte og spurgte straks om vi havde snekæder med. Det havde vi ikke, for vi var jo endnu ikke ude af september. "Ja fort-sætter det sådan, så må vi have jeres bil ud af fjeldet når vi kommer tilbage i eftermiddag." Thomas tog det roligt på sindigt vestjysk. Det kunne vel ikke være så galt. Men Bjørn erklærede kort og godt at vi kunne risikere ikke at få den ud før til foråret. Sådan. Sikken en start på jagten.

Men vi kom op over den første fjeldkam og fik i en lille pause i snevejret det første udsyn over de uendelige fjeldmarker som absolut ikke synes mindre i denne påklædning. "Har i set min hund?" råbte Bjørn. Det havde vi ikke, så Bjørn begav sig over den næste fjeldkam hvorfra der et stykke tid efter lød to hurtige skud.

Endelig havde hunden åbenbart fundet ryper. Nu skulle der uanset vejret ske noget. Det var vi opsat på. Efter en halv snes minutter kom Bjørn tilbage. Han havde godt nok en rype med, men det var ingen dalrype. Den var næsten hvid, grå hen over ryggen, og så var den mindre. "Der lå en enlig fjeldrype på den

anden side. Vi må se at finde de andre.” Vi ville naturligvis vide om der havde været stand osv., men blev hurtigt belært om at fjeldryper slet ikke trykker for hundene, så det var kun yderst sjældent hunden ville få stand for dem. Men under gode færterforhold og hvor flokken gik i god dækning, kunne det muligvis ske.

Altså ikke nok med at det var blevet vinter. Vi skulle også ændre jagtform som skulle vise sig at blive til to dage med knaldhård jagt dybt inde i fjeldrypernes rige.

Vi spredte os ud over fjeldsiden dog ikke længere fra hinanden end vi kunne holde kontakt, for man skal ikke spøge med fjeldet under sådanne forhold hvor det er altafgørende at have en med der kan finde hjem.

Bag en lille kam lettede en pæn flok ryper. Bjørn råbte af os og forklarede at vi skulle gå rundt om fjeldknolden på den anden side den lille slugt. Det gjorde vi så, for de skulle ganske bestemt ligge der. Men det var nu ikke så let. For mit eget vedkommende blev det til klatring over store og små klippeblokke som med sneen og frosten var forvandlet til noget af en prøvelse.

Det blev Bjørn selv der brasede ind i flokken, og ubeskedent måtte to fjeldryper forlade denne ver-den. Den ene voldte nogen besvær. Thomas og jeg så at den anskudt gik ned ved foden af fjeldskrån-ningen, men lige meget hvor ivrigt hundene søgte, så kunne de ikke finde den. Det er selvfølgelig svært under sådanne vejrforhold at udpege nedfaldsstedet helt præcist, så der var ingen vej udenom. Vi måtte selv ned og hjælpe til. Altså igen ned over klippeblokkene. Jeg skal være helt ærlig og tilstå at jeg faktisk var ret bekymret for bentøj og helbred. Et forkert trin, og jagten ville med garanti være slut for mit vedkommende for slet ikke at snakke om problemerne med at komme frem til fast vej.

Vi mente nu, vi var ret sikre på stedet hvor den skulle ligge; men hundene havde stadig ikke fært af noget. Den kunne selvfølgelig være faldet ned mellem to klippeblokke, og så ville vi aldrig finde den. Vi var ved at opgive da Bjørn pludselig lagde sig ved en stor sten og frem af en smal revne mellem den og stenen ved siden af fremdrog den døde rype.

Forskellen på Bjørn og vi andre var til at få øje på. Ikke nok med at han vandrede ufortrødent over fjeldsiderne og flyttede

sig på de isede klippeblokke som var det et stuegulv, han holdt også øje med alt omkring sig. Så da rypen var hængt på sækken, kunne han oplyse os om at hele flokken var gået tilbage over fjeldkammen og sandsynligvis lå i birkekraattet på den anden side.

Altså opad igen. Vel oppe holdt vi lige en lille pause for at få åndedrættet i orden inden vi begav os ned mod kraattet med hundene helt inde i tæt kontakt til os. Der var jo ingen grund til de skulle smutte fra os efter det mas.

Så blev fjeldet levende. Rundt om os lettede ryperne, og i løbet af få øjeblikke havde ingen af os længere ammunition i bøsserne. Hvor mange fik vi? Hvor faldt de? Uden vi havde lagt mærke til det, var sneen taget til. Jagtiveren havde taget overhånd, og pludselig kom vi i tvivl om hvor mange vi havde skudt og hvor de var gået ned. Men igen måtte vi love for Bjørns evner til at registrere alle detaljerne i et landskab som blot synes stenet og hvidt, hvor sneen piskede os i øjnene og hvor hænderne efter få minutters ophold uden for handskerne skreg om at måtte komme tilbage i varmen.

Vi fik tre, og det tog egentlig ikke Kristians hunde ret lang tid at finde dem.

“Er I sultne?” Hvem talte om mad. Indtil nu havde vi haft nok at gøre med at komme op og ned, nok at gøre med at holde balancen og rigeligt at se til i de jagtlige situationer. Om vi var sultne..., det var ikke ordet nu vi blev mindet om det.

Jeg holder så meget af frokost i fjeldet. Bålet, den varme koge-kaffe, det spruttende flæsk på panden og hundenes slumren bag os. Men her kunne vi ikke komme til at tænde bål. For det første var der ikke meget brænde at finde i denne fjeldmark, og for det andet var det som man kunne samle, dæk-ke af sne.

Vi udsøgte os derfor den største klippeblok vi kunne finde, og bag den krøb vi i læ så godt vi kunne. Hundene blev henvist til 2. række. Her sad vi så og gumlede de kraftige sammenlagte skiver medens sneen føg os om ørerne og da vi ikke kunne lave friskkogt kaffe, måtte vi nøjes med den medbragte i termoflasken. Det smagte himmelsk, og vi snakkede løs som om vi sad lunt i en jagt-hytte et eller andet sted i det vestjyske. Nej, sådan ville vi aldrig have gjort hjemme, men her havde vi bare ikke andre muligheder.

Alt får en ende, og det gjorde madpakkerne også. Seks ryper på sækken fint i det vejr. Hvad mon eftermiddagen og turen tilbage mod hytten ville bringe?

Den bragte ikke flere ryper, men den bragte strid modvind og piskende sne som bed i kinderne. Is-tapperne hang fra Bjørns skæg og hundene havde problemer med sne mellem poterne. Det blev en hård tur hjem over. På et tidspunkt frøs Kristian så meget at han opgav at holde på geværet og pak-kede det i rygsækken for så at kunne stoppe hænderne i lommerne. Bjørn travede ufortrødent vide-re, uden vanter.

Den blev hen ad fire før vi var hjemme. Sneen stilnede af. Det klarede op i nord, og Bjørn erklærede at vi godt kunne lade bilen blive stående.

Trods strabadserne blev det alligevel til en god lang aften. Efter et lille hvil gik vi i gang med den forlorne skildpadde på dåse ledsaget af en udmærket rødvin. Tobaksrøgen drev i hytten, hundene slumrede, og vi sad omkring plankebordet og diskuterede jagt og hunde.

Næste dag. Skinnende sol, blå himmel og fjeldet klædt i hvidt. Det var et betagende syn, men en smuttur uden for hytten forvissede os om at det trods solen ville blive en ganske kold dag på grund af vinden som ubønhørligt jog ned over fjeldet fra nord. Vi snakkede meget om vejens beskaffenhed og om vi kunne få liv i bilen. Vi snakkede naturligvis også meget om mulighederne for jagten og var godt klar over at det ville blive en lang tur ind i fjeldet, et par timers intens jagt og en lang tur tilbage.

Vi skulle den dag klare os med Bjørns hund, for Kristian var af-tenen før draget videre for at deltage i en prøve med sine hunde. Vi, dvs. Bjørn, valgte den samme rute som den foregående dag, så de første par timer travede vi blot over fjeldet som på steder med læ bød på anstrengende trampen gen-nem næsten knæhøj sne. Det havde dog den fordel at vi ikke havde problemer med

at holde varmen.

Eneste adspredelse for hunden var lemmingerne. Dem var der til gengæld nok af overalt i fjeldet. I mangel af ryper kunne disse små gnavere bruges som dog ikke sådan videre lod sig kyse af en hund. Ofte rejste de sig på bagbenene og frem-viste med stort mod hele tandsættet. Det skete i øvrigt ikke så sjældent at en lemming røg lige i hovedet på hunden og bed den i snuden. Det virkede komplet komisk.

Vi var på vej ned gennem en mindre kløft som skilte to fjeldrygge. Til højre for os faldt terrænet ned mod en ret bred dal som man måtte formode tidligere på efteråret havde budt på en del fugtige områder og frodig flora.

Hunden dansede ned over den ene fjeldside, hentede vinden næsten ude ved dalen og kom tilbage på den modsatte side. Den strøg op mod et lavt birkekrat, løftede snuden op i vinden, blev lav i be-nene og stod så. Det blev den eneste gang vi så stand for fjeldryper. Naturligvis holdt fuglene ikke. De gik på vingerne og strøg længere ind i kløften hvor de kastede sig mellem klippeblokkene.

Som ved et trylleslag var trætheden borte. Glemte var de tunge ben. Jagten opslugte os helt da vi kravlede over forræderiske glatte sten, op mod flokken. Og så hvirvlede ryperne pludselig op rundt om os. To måtte blive på stedet. Vi lo til hinanden. Solen skinnede fra en tindrende blå himmel og hele Norge så på med et glimt i øjet.

Vi forfulgte flokken. Vi troede den havde kastet sig i krattet ved den nu tilfrosne sø længere ude i den brede dal; men ved lidt spredt bevoksning en halv kilometer før opdagede jeg frisk fod af rype. Thomas og Bjørn blev hidkaldt. En enkelt rype kom løbende ud over sneen. Den tog til vingerne. Den skrattede. Det var en stegg. Jeg elsker lyden af en skrattende stegg. Den virker på mig som bruset fra agerhønsflokkene der går på vingerne eller som hønsenes kalden i skumringen.

Af bare benovelse skød jeg to skud forbi, men Thomas holdt hovedet koldt, og steggen gik til de evige fjeldmarker. I det samme lettede hele flokken, og det benyttede Bjørn sig af, men uheldigvis med en vingeskydning til følge. Fordi Bjørn og hunden straks optog forfølgelsen af den skadeskudte rype, besluttede Thomas sig for selv at "apportere" sin fugl. Men det faldende terræn betød at der faktisk var ret langt til det sted hvor den var gået ned, så nok engang ned over den stenede fjeldside. Ikke så underligt at han havde fået kulør i ansigtet da han kom tilbage med rypen.

Frokosten blev denne dag indtaget under mere behagelige forhold fordi solskinet betød at det lige-fremt var rart at slappe af. Vi holdt en god pause, snakkede om hunde. Thomas mente fortsat ikke der var andre hunde end gordon settere der duede. Vi snakkede om ryper, og vi snakkede om fjeldet som man altid skal have respekt for selv om man er vant til at færdes der. Snevejret kan være så voldsomt at man ikke kan se sine egne hænder hvis man strækker armene frem for sig.

Jeg sad og funderede lidt over hvor mange danskere der ville kunne forstå hvorfor jeg gad køre de mange kilometer, hvorfor jeg gad bo under primitive forhold og hvorfor jeg gad knokle rundt i den-ne uendelige fjeldmark. Gad egentlig også nok vide hvor mange af den hjemlige jægerskare som kan forstå at jeg hellere vil skyde én rype i højfjeldet end 10 fasaner på en klapjagtspost.

For mig er forklaringen i og for sig ganske enkel. Det er udfordringen. Her var jeg tvunget til at yde noget ofte så meget at det "gjorde ondt". Det var den rene uforsfalskede natur. Ingen biler til at flytte os fra den ene såt til den anden. Ikke noget med at stå på jagt og blot vente til vildtet blev klappet frem til skyttekæden. Ingen opdrættede fasaner. Jeg har i parentes bemærket intet imod at gå på jagt efter udsatte fasaner, men det her er bare så helt anderledes.

Jeg kan ikke forestille mig man i vores IT-tid kan komme ret meget tættere på sine jagtlige rødder. Tænk at jage en arktisk fugl hvis hårdførhed og overlevelsessevne kun finder sin lige

blandt andre dyre og fuglearter i denne ødemark. Man kan ikke andet end blive imponeret. Man kan ikke andet end føle taknemlighed over at have fået denne mulighed.

Benene var blevet stive, da vi skulle i gang igen, men solen bagte stadig, så der gik ikke så lang tid før blodet flød hastigt gennem årene. Halvvejs oppe ad en fjeldside opdagede jeg atter friske rype-spor i kanten af et lavt krat og da jeg trampede ind mellem pil og birk, lettede en flok og fløj frem over fjeldet. De gik langt. Vi fulgte dem længe med øjnene, men kunne ikke se hvor de slog ned. Da jeg tog det næste skridt, lettede en efternøler og fløj ned over til højre for mig. Det blev vores sidste rype.

Det var ikke fordi vi ikke kunne have forfulgt flokken, og det var heller ikke fordi der ikke senere viste sig ryper, men fordi resten af eftermiddagen i hvert fald for os lavlændinge kom til at dreje sig om blot at komme hjem. Vi havde tre timers gang tilbage, så hverken Thomas eller jeg havde lyst til at forlænge turen yderligere.

Som timerne gik, blev jeg mere og mere tilfreds med at have taget den beslutning. Den sidste time havde jeg geværet hængende foran på brystet. Jeg opgav ganske enkelt at koncentrere mig om at jage. Den til tider dybe sne havde sat sine spor, og for hvert skridt synes benene at blive tungere og tungere. Synet af endnu en fjeldkam vi skulle op over, syntes at være en uoverskuelige forhindring.

De sidste kilometer skal jeg ærligt indrømme gik på reserverne. Jeg kunne godt huske fra mine spejderår hvordan man klarede at gå 80 km på 24 timer inkl. overnatning. Det var blot med at holde benene i gang. Det var de samme mekanismer jeg mobiliserede og da vi nåede hytten, var der ikke mere tilbage.

Da vi mange timer senere og flere hundrede kilometer længere mod sydøst ved midnatstid styrtede ned i vore kahytter, havde vi kun et i tankerne en køje. Og vi sov inden færgen gled ud af havnen i Moss, men i drømmene gled vi tilbage til rypernes rige.

